

Datum van
inontvangstneming

:

08/09/2025

Geanonimiseerde versie

Vertaling

C-474/25 – 1

Zaak C-474/25

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

16 juli 2025

Verwijzende rechter:

Verwaltungsgericht Berlin (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing

10 juli 2025

Verzoekende partij:

LD

Verwerende partij:

Medienanstalt Berlin-Brandenburg

VG 32 K 222/24

VERWALTUNGSGERICHT BERLIN

BESLISSING

In het bestuursrechtelijk geschil

LD,
[OMISSIS]
[OMISSIS],

verzoekster,

[OMISSIS]

tegen

Medienanstalt Berlin-Brandenburg,
[OMISSIS]
[OMISSIS],

verweerster,

[OMISSIS]

heeft de 32e kamer van het Verwaltungsgericht Berlin (bestuursrechter in eerste aanleg Berlijn, Duitsland)

[OMISSIS]

op 10 juli 2025 als volgt beslist:

- I. De behandeling van de zaak wordt geschorst.
- II. Aan het Hof van Justitie van de Europese Unie worden krachtens artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie – VWEU – de volgende vragen voorgelegd ter uitlegging van het Unierecht met het verzoek om een prejudiciële beslissing:
 1. Moeten artikel 1, lid 6, en artikel 3, leden 1 en 2, van richtlijn 2000/31/EG aldus worden uitgelegd dat zij in de weg staan aan nationale regelingen van een lidstaat die ertoe strekken de verscheidenheid van meningen te waarborgen en die aanbieders van intermediaire mediadiensten – dat wil zeggen aanbieders van diensten van de informatiemaatschappij waarbij onder meer journalistieke en redactionele inhoud van derden wordt samengevoegd, geselecteerd en op een algemeen toegankelijke wijze gepresenteerd zonder deze tot een totaalaanbod te combineren – verplichten om in hun applicaties bepaalde transparantiegegevens te verstrekken, ook al zijn de aanbieders van de intermediaire mediadiensten in een andere lidstaat gevestigd, maar zijn de aangeboden intermediaire mediadiensten ook bestemd voor gebruik in de lidstaat die de regelingen heeft vastgesteld?
 2. Moet artikel 27 van verordening (EU) 2022/2065 aldus worden uitgelegd dat het geheel of gedeeltelijk in de weg staat aan nationale regelingen van een lidstaat die ertoe strekken de verscheidenheid van meningen te waarborgen en die aanbieders van intermediaire mediadiensten – dat wil zeggen aanbieders van diensten van de informatiemaatschappij waarbij onder meer journalistieke en redactionele inhoud van derden wordt samengevoegd, geselecteerd en op algemeen toegankelijke wijze gepresenteerd zonder deze tot een totaalaanbod te combineren – verplichten om in hun applicaties bepaalde transparantiegegevens te verstrekken?

Motivering

I. Feiten

- 1 Verzoekster, een Aktiengesellschaft (naamloze vennootschap naar Duits recht) gevestigd in [OMISSIS], die de audio-streamingdienst „LD” aanbiedt, via welke naast muziektitels ook journalistiek-redactionele podcasts kunnen worden gestreamd, komt op tegen een klacht op grond van het mediarecht en het verzoek om bepaalde transparantiegegevens beschikbaar te houden.
- 2 Bij besluit van 31 juli 2024 heeft verweerster, Medienanstalt Berlin-Brandenburg, vastgesteld en geklaagd dat de op de intermediaire mediadienst „LD” op 24 juni 2024 beschikbaar gehouden transparantiegegevens niet voldeden aan de wettelijke eisen (punt 1). Verzoekster werd gelast om binnen vier weken na de kennisgeving van het besluit volledige transparantiegegevens gemakkelijk waarneembaar, rechtstreeks toegankelijk en voortdurend beschikbaar te houden in de litigieuze applicaties (punt 2). Ter motivering heeft de Medienanstalt Berlin-Brandenburg aangevoerd dat LD als intermediaire mediadienst moest worden aangemerkt omdat daar journalistiek-redactionele podcasts van derden kunnen worden geraadpleegd waarvan de inhoud niet aan verzoekster kan worden toegerekend, maar die zij wel in een algemeen toegankelijke vorm samenvoegt, selecteert en presenteert, zonder deze samen te vatten tot een gesloten totaalaanbod en zonder een inhoudelijke keuze te maken. Als aanbieder van een intermediaire mediadienst is verzoekster op grond van § 93, leden 1 en 3, van het Medienstaatsverdrag (akkoord op omroepgebied tussen deelstaten; hierna: „MStV”) verplicht bepaalde transparantiegegevens gemakkelijk waarneembaar, rechtstreeks toegankelijk en voortdurend beschikbaar te houden, aldus de Medienanstalt. Aan deze eisen voldeed LD niet volledig in de litigieuze app-versies per 24 juni 2024 (Android App, IOS App, Windows App, MacOS App).
- 3 Op 26 augustus 2024 heeft verzoekster beroep ingesteld tegen het besluit van de Medienanstalt Berlin-Brandenburg van 31 juli 2024. Het Verwaltungsgericht Berlin (bestuursrechter in eerste aanleg Berlijn, Duitsland) heeft het tegelijkertijd ingediende verzoek om voorlopige rechtsbescherming toegewezen bij beschikking van 17 december 2024 en de opschortende werking van het beroep gelast (VG Berlin, beschikking van 17 december 2024 – VG 32 L 221/24 – juris [ECLI:DE:VGBE:2024:1217.32L221.24.00]).
- 4 Partijen zijn het onder meer oneens over de vraag of § 93, leden 1 en 3, MStV, gelezen in samenhang met § 1, lid 8, eerste zin, MStV, waarop de Medienanstalt Berlin-Brandenburg het bestreden besluit heeft gebaseerd, in strijd is met het Unierecht wegens een schending van het land-van-oorsprongbeginsel zoals vastgelegd in richtlijn 2000/31/EG (e-commerce-richtlijn, hierna: „ECRL”) en derhalve niet van toepassing is. Bovendien zijn partijen het niet eens over de verenigbaarheid van § 93, leden 1 en 3, MStV met artikel 27 van verordening (EU) 2022/2065 (hierna: „digitaledienstenverordening”).
- 5 Verzoekster is van mening dat de transparantieverplichting die haar krachtens § 93 MStV wordt tegengeworpen, valt binnen het door de e-commerce-richtlijn

afgebakende gecoördineerde gebied en in strijd is met het in deze richtlijn neergelegde land-van-oorsprongbeginsel. Op grond daarvan is het volgens haar verboden om de diensten van de informatiemaatschappij aan strengere eisen te onderwerpen dan die welke zijn vastgesteld in het materiële recht dat van toepassing is in de lidstaat waar de dienst is gevestigd. Een uitzondering op het land-van-oorsprongbeginsel vloeit niet voort uit artikel 1, lid 6, ECRL, volgens hetwelk de richtlijn geen afbreuk doet aan maatregelen die met inachtneming van het gemeenschapsrecht genomen zijn ter bevordering van de cultuur- en taalverscheidenheid en ter bescherming van het pluralisme. Het land-van-oorsprongbeginsel vormt juist het centrale beginsel van gemeenschapsrecht dat in acht moet worden genomen, aldus verzoekster. Artikel 1, lid 6, ECRL beperkt het toepassingsgebied van deze richtlijn dus niet, maar preciseert enkel dat de e-commerce-richtlijn het pluralisme en de verscheidenheid van meningsuitingen onder bijzondere bescherming heeft geplaatst. Bovendien is er geen ruimte voor § 93 MStV naast artikel 27 van de digitale dienstenverordening, dat een uitputtende regeling bevat voor inhoudsgerelateerde transparantiegegevens.

- 6 Verweerster, Medienanstalt Berlin-Brandenburg, is daarentegen van mening dat het gecoördineerde gebied van de e-commerce-richtlijn niet wordt geraakt. Artikel 1, lid 6, ECRL sluit regels ter bescherming van pluralisme uit van het toepassingsgebied van de e-commerce-richtlijn, indien deze verenigbaar zijn met het overige Unierecht. De bepaling in § 93 MStV beoogt het pluralisme te beschermen zonder de vrijheid van dienstverrichting te schenden. De EU heeft overigens geen wetgevende bevoegdheid op het gebied van de verscheidenheid van meningen. Evenmin kan de digitale dienstenverordening nationale maatregelen ter bescherming van pluralisme blokkeren.

II. Voor de beslechting van het geding relevante bepalingen van Duits recht

- 7 De voor de beslechting van het geding relevante bepalingen van Duits recht luiden als volgt:
- 8 Medienstaatsvertrag van 14/28 april 2020 – MStV – (afgekondigd als artikel 1 van het Staatsvertrag zur Modernisierung der Medienordnung in Deutschland van 14/28 april 2020 als bijlage bij het Gesetz des Landes Berlin zum Staatsvertrag zur Modernisierung der Medienordnung in Deutschland van 12 september 2020 [GVBl. für Berlin 2020, blz. 698]), zoals gewijzigd bij het op 1 januari 2024 in werking getreden Vierte Medienänderungsstaatsvertrag van 9/16 mei 2023, als bijlage bij het Gesetz zum Vierten Medienänderungsstaatsvertrag van 3 november 2023 (GVBl. für Berlin 2023, blz. 357)
- 9 § 1, lid 7 en lid 8, eerste en tweede zin, MStV (toepassingsgebied)

7) Aanbieders van elektronische media zijn onderworpen aan dit akkoord tussen deelstaten wanneer zij in Duitsland zijn gevestigd overeenkomstig de bepalingen van de wet inzake elektronische media.

8) In afwijking van lid 7 zijn de bijzondere bepalingen van de tweede en derde onderafdeling van afdeling V. van toepassing op intermediaire mediadiensten, mediaplatforms en gebruikersinterfaces, voor zover zij bestemd zijn voor gebruik in Duitsland. Intermediaire mediadiensten, mediaplatforms of gebruikersinterfaces moeten worden geacht bestemd te zijn voor gebruik in Duitsland indien zij, in hun geheel beschouwd, met name door de gebruikte taal, de aangeboden inhoud of marketingactiviteiten, gericht zijn tot gebruikers in Duitsland of een aanzienlijk deel van hun herfinanciering in Duitsland ontvangen. [...]

10 § 93, leden 1 en 3, MStV (transparantie)

1) Om de verscheidenheid van meningen te waarborgen, moeten aanbieders van intermediaire mediadiensten de volgende informatie gemakkelijk waarneembaar, rechtstreeks toegankelijk en voortdurend beschikbaar houden:

1. de criteria die bepalend zijn voor de toegang van inhoud tot een intermediaire mediadienst en de bewaring ervan,
2. de voornaamste criteria voor het samenvoegen, selecteren en presenteren van de inhoud en het wege ervan, met inbegrip van informatie over de werking van de gebruikte algoritmen in begrijpelijke taal.

[...]

3) Wijzigingen van de in lid 1 bedoelde criteria en van de in lid 2 bedoelde oriëntatie moeten onmiddellijk op dezelfde wijze waarneembaar worden gemaakt.

[...]

11 § 109, lid 1, eerste en tweede zin, MStV (maatregelen bij wetsovertredingen)

1) Indien de bevoegde Landesmedienanstalt (regionale autoriteit voor de media) een inbreuk op de bepalingen van dit akkoord tussen de deelstaten, met uitzondering van § 17, § 18, leden 2 en 4, § 20 en § 23, lid 2, vaststelt, neemt deze de nodige maatregelen. De maatregelen zijn met name bezwaar, verbod, blokkering, intrekking en herroeping. [...]

§ 2, lid 1, derde zin, en lid 2, punten 16 en 21, MStV (definities)

1) [...] Elektronische media zijn alle elektronische informatie- en communicatiediensten voor zover zij geen telecommunicatiediensten zijn in de zin van § 3, punt 61, van de telecommunicatiewet, die volledig bestaan uit het overbrengen van signalen, of op telecommunicatie gebaseerde diensten in de zin van § 3, punt 63, van de telecommunicatiewet of omroepdiensten in de zin van de eerste en de tweede zin.

2) In de zin van dit akkoord wordt verstaan onder:

[...]

16. intermediaire mediadienst: elk elektronisch medium dat onder meer journalistieke en redactionele inhoud van derden samenvoegt, selecteert en op algemeen toegankelijke wijze presenteert zonder deze tot een totaalaanbod te combineren.

[...]

21. aanbieder van een intermediaire mediadienst: degene die verantwoordelijk is voor het samenvoegen, selecteren en op algemeen toegankelijke wijze presenteren van inhoud.

III. Juridische beoordeling

- 12 Gelet op het hierboven geschetste nationale rechtskader is het verzoek van de verwijzende rechter om een prejudiciële beslissing op grond van artikel 267 VWEU over de in het dictum geformuleerde relevante uitleggingsvragen gerechtvaardigd. Deze vragen hebben betrekking op de uitlegging van richtlijn 2000/31/EG van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2000 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, met name de elektronische handel, in de interne markt (richtlijn inzake elektronische handel, e-commerce-richtlijn, hierna: „ECRL”; PB 2000, L 178, blz. 1) en de uitlegging van verordening (EU) 2022/2065 van het Europees Parlement en de Raad van 19 oktober 2022 betreffende een eengemaakte markt voor digitale diensten en tot wijziging van richtlijn 2000/31/EG (digitaledienstenverordening, digital-services-act, hierna: „DSA”; PB 2022, L 277, blz. 1, herz. PB 2022 L 310, blz. 17). De relevante Unierechtelijke bepalingen zijn artikel 1, lid 6, en artikel 3, leden 1 en 2, ECRL en artikel 27 DSA.
- 13 De prejudiciële vragen zijn relevant voor de beslechting van het bestuursrechtelijke geschil, aangezien de uitkomst van het bij de verwijzende rechter aanhangige beroep afhangt van de uitlegging van die bepalingen van Unierecht. Voor het geval dat het Hof een van de prejudiciële vragen bevestigend beantwoordt, is de relevante nationale rechtsgrondslag voor de verplichting van verzoekster om bepaalde transparantiegegevens beschikbaar te houden, als bedoeld in § 93, leden 1 en 3, MStV juncto § 1, lid 8, MStV, niet in overeenstemming met de voorschriften van de e-commerce-richtlijn of de digital-services-act en moet deze niet worden toegepast gelet op de voorrang van het Europese recht boven het nationale recht.
- 14 De verwijzende rechter betwijfelt of artikel 1, lid 6, en artikel 3, leden 1 en 2, ECRL en artikel 27 DSA aldus moeten worden uitgelegd dat nationale regelingen als bedoeld in de prejudiciële vragen, en dus de voor het nationale bestuursrechtelijke geschil relevante regelingen in § 93, leden 1 en 3, juncto § 1, lid 8, MStV, verenigbaar zijn met deze artikelen. Deze kwestie lijkt overigens van belang te zijn buiten de bij de verwijzende rechter aanhangige procedure; zo is bij het Verwaltungsgericht Schleswig (bestuursrechter in eerste aanleg Schleswig,

Duitsland) een beroep aanhangig van GI dat eveneens betrekking heeft op betwiste transparantiegegevens (dossiernr. [OMISSIS]).

- 15 Dat § 93 MStV volgens § 1, lid 8, eerste en tweede zin, MStV ook van toepassing is op aanbieders van intermediaire mediadiensten die niet in Duitsland, maar – zoals verzoekster – in een andere lidstaat gevestigd zijn, maar wier intermediaire mediadienst voor gebruik in Duitsland bestemd is (zogenoemd marktplaatsbeginsel), zou in strijd kunnen zijn met het land-van-oorsprongbeginsel van artikel 3 ECRL, dat in Duits recht is omgezet door § 3 van de wet op de digitale diensten. Overeenkomstig artikel 3, lid 1, ECRL zorgt iedere lidstaat ervoor dat de diensten van de informatiemaatschappij die worden verleend door een op zijn grondgebied gevestigde dienstverlener voldoen aan de in die lidstaat geldende nationale bepalingen die binnen het gecoördineerde gebied vallen. Artikel 3, lid 2, ECRL verduidelijkt dat de lidstaten het vrije verkeer van diensten van de informatiemaatschappij die vanuit een andere lidstaat worden geleverd, niet mogen beperken om redenen die vallen binnen het gecoördineerde gebied (zogenoemd land-van-oorsprongbeginsel; zie arrest van het Hof van 30 mei 2024 – C-664/22 en C-666/22 – juris punt 55 [EU:C:2024:434]). Hieruit volgt dat artikel 3 ECRL zich ertegen verzet, onder voorbehoud van de onder de voorwaarden van artikel 3, lid 4, toegestane afwijkingen, dat aan een aanbieder van diensten van de informatiemaatschappij die deze dienst wenst te verlenen in een andere lidstaat dan die waar hij is gevestigd, door die andere lidstaat verplichtingen worden opgelegd die binnen het gecoördineerde gebied vallen (zie arrest van het Hof van 30 mei 2024 – C-664/22 en C-666/22 – juris punt 61 [EU:C:2024:434]).
- 16 Volgens de verwijzende rechter betreft de verplichting die § 93, leden 2 en 3, MStV oplegt aan verzoekster als aanbieder van een audio-streamingdienst die als intermediaire mediadienst kan worden gekwalificeerd, en tegelijkertijd als aanbieder van diensten van de informatiemaatschappij, om bepaalde transparantiegegevens en informatie over wijzigingen daarvan beschikbaar te houden, in beginsel het in artikel 3, lid 2, ECRL bedoelde gecoördineerde gebied, aangezien deze verplichting eisen stelt aan haar gedrag en dus aan de uitoefening van haar activiteit in de zin van artikel 2, onder h) en i), tweede streepje, ECRL. Deze eisen beperken ook het vrije verkeer van digitale diensten doordat zij het aanbod van verzoekster belemmeren, temeer daar het mogelijk is dat de openbaarmaking van bepaalde gegevens negatieve gevolgen heeft voor de intracommunautaire handel. Voor het overige gaat het niet om regelgevingsgebieden waarop de e-commerce-richtlijn niet van toepassing is op grond van artikel 1, lid 5, ervan. Er zijn ook geen uitzonderingen op het land-van-oorsprongbeginsel overeenkomstig artikel 3, leden 3 en 4, ECRL van toepassing.
- 17 In deze context is voor de verwijzende rechter echter niet duidelijk welke betekenis wordt toegekend aan artikel 1, lid 6, ECRL. Artikel 1 van de richtlijn, met als opschrift „Doel en toepassingsgebied”, bepaalt in lid 6 dat deze richtlijn geen afbreuk doet aan maatregelen die op communautair of nationaal niveau met inachtneming van het gemeenschapsrecht genomen zijn ter bevordering van de

cultuur- en taalverscheidenheid en ter bescherming van het pluralisme. Anders dan verzoekster gaat de verwijzende rechter net zoals de nationale wetgever (zie de officiële toelichting bij § 93 MStV, Bayern, Drucksache 18/7640 van 29 april 2020, blz. 108) ervan uit dat § 93, leden 1 en 3, MStV tot doel heeft de verscheidenheid van meningen te beschermen en dus ook het pluralisme beoogt te beschermen in de zin van artikel 1, lid 6, ECRL. De gebruikers worden immers in staat gesteld om de selectiecriteria voor de presentatie van inhoud te begrijpen, zodat zij eventuele discriminatie van journalistieke en redactionele inhoud kunnen herkennen en, in voorkomend geval, deze kunnen melden en informatie kunnen opvragen in andere bronnen of op andere wijze, hetgeen erop neerkomt dat de eenzijdige vergaring van informatie wordt tegengegaan en de verscheidenheid van meningen wordt versterkt. Volgens de verwijzende rechter is het echter onduidelijk of artikel 1, lid 6, ECRL een sectorale uitzondering op de e-commerce-richtlijn vormt en aldus een afwijking van het land-van-oorsprongbeginsel toestaat voor maatregelen ter bescherming van de verscheidenheid, zoals voorzien in § 93, leden 1 en 3, MStV.

- 18 Verzoekster is van mening dat artikel 1, lid 6, ECRL het toepassingsgebied van de e-commerce-richtlijn niet beperkt, maar slechts een verduidelijkende functie heeft, en dat de uitdrukking „met inachtneming van het gemeenschapsrecht” juist ook vereist dat rekening wordt gehouden met het land-van-oorsprongbeginsel. Verweerder gaat er daarentegen van uit dat de voorschriften van de e-commerce-richtlijn, met inbegrip van het land-van-oorsprongbeginsel, niet van toepassing zijn op regelgevende maatregelen ter bevordering van de verscheidenheid en ter bescherming van het pluralisme, en dus ook niet op de transparantievereisten van § 93, leden 1 en 3, MStV, wanneer zij verenigbaar zijn met overige bepalingen van het Unierecht buiten de e-commerce-richtlijn; § 93 MStV valt, gelet op artikel 1, lid 6, ECRL, niet binnen het door de richtlijn gecoördineerde gebied.
- 19 De verwijzende rechter is van oordeel dat de betekenis en de draagwijdte van de bepaling in artikel 1, lid 6, ECRL voor maatregelen ter bevordering van de verscheidenheid en ter bescherming van het pluralisme in meerdere opzichten onduidelijk:
- 20 Indien wordt aangenomen dat de e-commerce-richtlijn niet van toepassing is op nationale maatregelen of bepalingen ter bescherming van de verscheidenheid, is niet zonder meer duidelijk waarom de bepaling op zichzelf staat naast artikel 1, lid 5, ECRL, dat op zijn beurt bepaalde gebieden uitdrukkelijk uitsluit van het toepassingsgebied van de e-commerce-richtlijn, en waarom een andere formulering is gekozen („deze richtlijn doet geen afbreuk aan” in plaats van „deze richtlijn is niet van toepassing op”). De verwijzing van verweerder naar de ontstaansgeschiedenis van de bepaling, volgens welke artikel 1, lid 5, ECRL reeds was opgenomen in het ontwerp van de e-commerce-richtlijn, terwijl artikel 1, lid 6, ECRL pas in de loop van de wetgevingsprocedure in de richtlijn is opgenomen, verklaart in ieder geval niet waarom de bepaling niet in artikel 1, lid 5, van de richtlijn is opgenomen en waarom een andere formulering is gekozen, en geeft bovendien geen enkele aanwijzing over de betekenis en de

draagwijdte van de formulering „met inachtneming van het gemeenschapsrecht”. Bovendien moet rekening worden gehouden met het feit dat het Hof van Justitie de in artikel 3, lid 4, ECRL neergelegde uitzonderingen op het beginsel van toezicht in de lidstaat van herkomst strikt uitlegt (zie arrest van het Hof van 30 mei 2024 – C-662/22 en C-667/22 – juris punt 83 [EU:C:2024:432]), hetgeen ervoor zou kunnen pleiten dat ook beperkingen van het toepassingsgebied van de richtlijn niet verder mogen gaan dan de in artikel 1, lid 5, van de richtlijn concreet genoemde regelingsvoorwerpen.

- 21 Bovendien heeft de Europese Commissie herhaaldelijk twijfels geuit over de verenigbaarheid van de regulering inzake intermediaire mediadiensten in § 1, lid 8, en § 93 MStV met de bepalingen van de e-commerce-richtlijn, met name in het kader van de kennisgevingsprocedures met betrekking tot deze bepalingen (zie Europese Commissie, mededeling 303, TRIS/[2020] 01530 van 27 april 2020, blz. 2 en 3; mededeling 315, TRIS/[2021] 02190 van 17 juni 2021, blz. 3 e.v.). Zij is van mening dat deze richtlijn weliswaar geen afbreuk doet aan de maatregelen van de lidstaten ter bevordering van het pluralisme, maar dat artikel 1, lid 6, ECRL de lidstaten verplicht om bij de vaststelling van dergelijke maatregelen het overige Unierecht, waarvan de bepalingen van de e-commerce-richtlijn deel uitmaken, in acht te nemen. Bijgevolg sluit artikel 1, lid 6, ECRL (en anders dan artikel 1, lid 5, ervan) de bepalingen van de richtlijn niet uit, maar benadrukt het veeleer het belang dat de Europese Unie hecht aan de bescherming van pluralisme als factor waarmee de lidstaten rekening kunnen houden bij het reguleren van de levering van diensten van de informatiemaatschappij.
- 22 Indien daarentegen, in overeenstemming met het standpunt van de Europese Commissie, wordt geoordeeld dat een afwijking van het land-van-oorsprongbeginsel evenmin mogelijk is in het licht van artikel 1, lid 6, ECRL met betrekking tot de door de lidstaten genomen maatregelen ter bescherming van het pluralisme, vraagt de verwijzende rechter zich af wat de normatieve inhoud van deze bepaling is. Dat het, gelet op de bewoordingen van de bepaling, louter gaat om een verduidelijking of een verbintenis tot pluralisme en verscheidenheid van meningsuitingen, zonder tegelijkertijd het toepassingsgebied van de e-commerce-richtlijn aan te tasten, wordt niet zonder meer duidelijk. Er is immers uitdrukkelijk sprake van maatregelen die niet door de richtlijn worden aangetast. Het bezwaar van verweerster dat het weinig aannemelijk is dat met het in acht te nemen gemeenschapsrecht de bepalingen van de richtlijn zelf bedoeld zijn, terwijl artikel 1, lid 6, ECRL juist beoogt daarvan vrijstelling te verlenen door middel van het daarin opgenomen beginsel van onverminderde toepasselijkheid, kan dus niet volledig worden afgewezen. Voorts moet worden nagegaan wat de betekenis en de draagwijdte zijn van de vrijheid die in artikel 1, lid 6, ECRL wordt geboden voor maatregelen ter bevordering van de culturele en taalkundige verscheidenheid en ter bescherming van het pluralisme, indien de lidstaten enkel bevoegd zouden zijn om regelingen vast te stellen voor aanbieders die op hun grondgebied zijn gevestigd, terwijl zij de tussenhandeldiensten die in een andere lidstaat zijn gevestigd, in Duitsland zonder eigen bevoegdheid en toezicht zouden moeten aanvaarden.

- 23 Voorts rijst de vraag of de verdeling van de bevoegdheden tussen de Unie en de lidstaten pleit voor de veronderstelling dat artikel 1, lid 6, ECRL de lidstaten de mogelijkheid biedt om van het land-van-oorsprongbeginsel af te wijken, teneinde maatregelen te nemen om pluralisme te beschermen en verscheidenheid te bevorderen. In dit verband wordt betoogd dat de EU niet bevoegd is voor dergelijke regelgeving. Dit komt doordat de EU geen expliciete bevoegdheid heeft voor de mediasector, noch kan een machtiging voor wettelijke harmonisatie op het gebied van bescherming van de mediaverscheidenheid worden ontleend aan de bevoegdheid van de EU op het gebied van de interne markt (zie Hartstein, in: Hartstein/Ring/Kreile/Dörr/Stettner/Cole/Wagner, *Medienstaatsvertrag, Jugendmedienschutz-Staatsvertrag*, 102. Lieferung, 12/2024, § 1 MedienStVtr BW punt 87; zie ook Cole/Ukrow/Etteldor, *Zur Kompetenzverteilung zwischen der Europäischen Union und den Mitgliedstaaten im Mediensektor*, 2021, blz. 764, blz. 767 e.v.). Verschillende Europese wetgevingshandelingen wekken daarentegen de indruk dat de bevoegdheid van de Unie op het gebied van de interne markt ook regels van Unierecht omvat die op zijn minst van invloed zijn op de waarborging van de verscheidenheid van meningen in de lidstaten. In deze context kan verzoeksters verwijzing naar de Europese verordening mediavrijheid, die thans gedeeltelijk van toepassing is (verordening [EU] 2024/1083 van het Europees Parlement en de Raad van 11 april 2024 tot vaststelling van een gemeenschappelijk kader voor mediadiensten op de interne markt en tot wijziging van richtlijn 2010/13/EU, PB L, 2024/1083 van 17 april 2024), niet terzijde worden geschoven; in overweging 2 daarvan wordt vermeld dat gezien de unieke rol van mediadiensten de bescherming van de vrijheid en de pluriformiteit van de media als twee van de belangrijkste pijlers van de democratie en de rechtstaat essentieel is voor een goed functionerende interne markt voor mediadiensten. In overweging 7 wordt voorts verduidelijkt dat in sommige lidstaten, in reactie op de uitdagingen voor de pluriformiteit van de media en voor de mediavrijheid online, regelgevingsmaatregelen worden getroffen en andere lidstaten dit waarschijnlijk ook zullen doen. Daardoor dreigen de verschillen tussen de nationale benaderingen en beperkingen voor het vrije verkeer op de interne markt nog groter te worden. Daarom moeten bepaalde aspecten van de nationale regels met betrekking tot de pluriformiteit van de media en de redactionele onafhankelijkheid worden geharmoniseerd, zodat hoge normen op dat gebied worden gewaarborgd. Ook in overweging 47 van de digitaledienstenverordening wordt verwezen naar de vrijheid en pluriformiteit van de media.
- 24 Ten slotte rijst na de inwerkingtreding van de rechtstreeks toepasselijke digitaledienstenverordening als verordening van de Unie de vraag of artikel 27 van deze verordening, dat op zijn beurt transparantieregels bevat, een volledige harmonisatie van de bepalingen aangaande dit aspect met betrekking tot de regeling van transparantieverplichtingen voor tussenhandeldiensten op de interne markt teweeg heeft gebracht. De vraag rijst dus met name of artikel 27 DSA ook nationale bepalingen als § 93 MStV uitsluit, die tot doel hebben de verscheidenheid van meningen te waarborgen, dan wel of de lidstaten nationale speelruimte behouden om de verscheidenheid van meningen gericht te reguleren, met name in de context van het door verweerder aangevoerde ontbreken van

materiële bevoegdheid van de Unie (zie Cornils, in: Binder/Vesting, Beck'scher Kommentar zum Rundfunkrecht, 5e druk 2024, § 1 MStV punt 63; zie Kuhlmann, Der Digital Services Act und seine Folgen für das nationale Medienrecht, ZUM 3/2023, blz. 170, 175 en 176).

- 25 In dit verband gaat de verwijzende rechter ervan uit dat de digital-services-act van toepassing is op de audio-streamingdienst LD. De digital-services-act is krachtens artikel 2, lid 1, DSA van toepassing op tussenhandeldiensten die worden aangeboden aan afnemers van de dienst die gevestigd zijn of zich bevinden in de Unie, ongeacht waar de aanbieders van die tussenhandeldiensten hun plaats van vestiging hebben, met dien verstande dat een tussenhandeldienst onder meer op grond van artikel 3, onder g), punt iii), een “hosting”-dienst is, die bestaat in de opslag van de door een afnemer van de dienst verstrekte informatie, op diens verzoek. Een hostingdienst die, op verzoek van een afnemer van de dienst, informatie opslaat en verspreidt bij het publiek, is bovendien een onlineplatform overeenkomstig artikel 3, onder i).
- 26 De verwijzende rechter is van oordeel dat verzoekster als aanbieder van de audio-streamingdienst LD tegelijkertijd aanbieder van een dergelijk onlineplatform is. Althans voor zover de podcasts op LD worden gepresenteerd via [OMISSIS], worden zij door LD op verzoek van een afnemer van de dienst gehost en verspreid (zie de website van LD, geraadpleegd op 3 juli 2025, [https://support.\[OMISSIS\].com/de/\[OMISSIS\]/article/distributing-your-show/](https://support.[OMISSIS].com/de/[OMISSIS]/article/distributing-your-show/) en [https://\[OMISSIS\].com/de/features/podcast](https://[OMISSIS].com/de/features/podcast), ingediend als pdf-bestand in het elektronisch gerechtelijk dossier; zie voor de kwalificatie van LD als onlineplatform de studie van „Possible” in opdracht van de Bundesnetzagentur für Elektrizität, Gas, Telekommunikation, Post und Eisenbahn, Frielinghaus/Niermann/Sienz/Kollotzek, „Umsetzung des Digital Services Act in Deutschland – Bestandsaufnahme der relevanten Akteure”, 11 januari 2024, blz. [OMISSIS] http://web.archive.org/web/20250703080251/https://www.dsc.bund.de/DE/Fachthemen/Digitales/DSA/studie_dsa_akteure.pdf?__blob=publicationFile&v=3). Anders dan verzoekster ziet de verwijzende rechter thans dus geen enkele reden om te twijfelen aan haar kwalificatie als aanbieder van een onlineplatform. Aanbieders van onlineplatforms zijn op grond van artikel 27 DSA onderworpen aan de daarin nader omschreven transparantieplichtingen. Het is echter niet duidelijk of verzoekster bovendien onderworpen is aan de transparantieplichtingen die § 93 MStV aan intermediaire mediadiensten oplegt, of, in voorkomend geval, of dit alleen het geval is voor zover deze bepaling afwijkende transparantievereisten oplegt, omdat er in dit opzicht geen sprake zou zijn van een materieel normconflict.

IV. Schorsing van de procedure

- 27 [OMISSIS]

28 [OMISSIS]

[OMISSIS]

[handtekeningen]